

magazín pro přátele Zoo Brno

Zooreport

číslo 3
prosinec 2020

Jsme
on-line

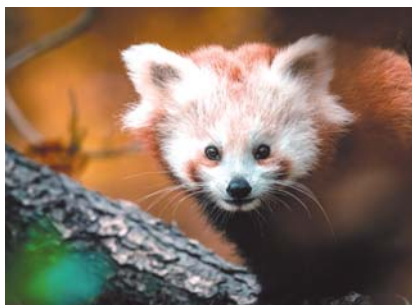
4 Jsme on-line
Spustili jsme e-shop

14 V hlavní roli nebezpečí
Nebezpečí pro zvířata

6 Malá panda
Je to Siddhi!

16 V hlavní roli nebezpečí
Nástrahy číhající v české přírodě

8 V hlavní roli nebezpečí
Nebezpečná zvířata

18 SEV Hlídka
Ohlédnutí za létem

12 V hlavní roli nebezpečí
Nebezpečná neznalost

20 PF 2021
Krásné svátky!

Zooreport

magazín pro přátele Zoo Brno

prosinec 2020
číslo 3/20, ročník XXII
vychází čtyřikrát ročně
MK ČR E 17723

Vydavatel:

Zoo Brno a stanice zájmových činností, p. o.
U Zoologické zahrady 46, 635 00 Brno,
Česká republika
IČ: 00101451
tel.: +420 546 432 311
fax: +420 546 210 000
e-mail: zoo@zoobrna.cz

Nakladatel:

Moravské zemské muzeum
Zelný trh 6, 659 37 Brno
IČO: 00094862

Adresa redakce:

Zoo Brno a stanice zájmových činností, p. o.
redakce Zooreportu
U Zoologické zahrady 46, 635 00 Brno,
Česká republika
tel.: +420 546 432 370
fax: +420 546 210 000
e-mail: vanac@zoobrna.cz

Redakční rada:

Mgr. Jana Galová, Bc. Jana Hadová,
MUDr. Martin Hovorka, Ph.D. (předseda
redakční rady), RNDr. Bohumil Král, CSc.
(odborný poradce), Ing. Miroslava
Piškulová, Bc. Eduard Stuchlík,
Ing. Oldřiška Kučerová a Mgr. Michal Vaňáč
(vedoucí redaktor).

Autorem neoznačených fotografií je
Bc. Eduard Stuchlík,
nepodepsané texty napsala
Ing. Oldřiška Kučerová.
Ilustrace: Natálie Staňkova

Náklad:

1800 ks v české verzi
200 ks v anglické verzi

První strana:
Panda červená. Foto: Matyáš Slavík

NEPRODEJNÉ

EDITORIAL

Milé čtenářky,
milí čtenáři,

máme za sebou těžké měsíce. Každého zasáhla pandemie jinak, ale jistě je, že se prakticky nikomu nevyhnula. Někdo pocítil její přítomnost citelněji, další méně. I my v Zoo Brno jsme museli udělat řadu rozhodnutí, abychom vše zvládli. Ve všech letošních číslech časopisu Zooreport jsem děkoval za to, jak jste nás podpořili. Děkuji ještě jednou, Vaše podpora nám dodává sílu i prostředky, abychom vše překonali. A určitě to nebylo poslední poděkování.

Ve velké míře se změnil celý chod zahrady. Kromě toho, že jsme přišli o návštěvníky, upravili jsme služby všech zaměstnanců tak, aby se při případné karanténě či izolaci měl stále kdo plnohodnotně postarat o zvířata. Kdo mohl, zůstal doma. Přesto děláme maximum, abychom s Vámi zůstali ve spojení – děláme on-line komentovaná krmení, přímé přenosy z expozic, kvízy, pohádky na dobrou noc. Musíme ale také výrazně šetřit.

Jednou z věcí, které se šetření také dotklo, je rovněž časopis Zooreport. Obvykle posíláme čtyři vydání do roka. Po poměrně dlouhých diskuzích jsme se ale nakonec rozhodli, že v roce 2020 vyjdou jen tři čísla. Ušetřené peníze půjdou do provozu, tak abychom mohli zabezpečit standardní péči všem našim zvířatům. Pevně věřím, že právě Vy, adoptivní rodiče, tento krok pochopíte a nebudete se na nás příliš zlobit. Přeci jen, výpadek ze vstupného, prodeje upomínkových předmětů, pronájmů a všech programů je poměrně velký a toto je jeden ze způsobů, jak ho alespoň částečně nahradit. Už teď bo-

hužel víme, že výrazné šetření nás čeká i v roce 2021, takže lze očekávat, že budeme postupovat stejně. I proto znovu děkuji, že jste stále s námi a naše kroky chápete. Děkuji!

Jak asi víte, na jaře byla možnost vstupu do zoo jen po zakoupení elektronické vstupenky. Už v té době jsme pracovali na tom, aby bylo pořízení lístků, vstupenek, permanentek a dárkových poukazů co nejjednodušší a abyste kvůli tomu nemuseli na Mniší horu. Nyní jsme vše dokončili a Vy si tak můžete koupit všechny tyto služby pohodlně on-line na webu BrnoID.cz. Na stejném místě jsou nově dostupné také adopce. Podrobnosti naleznete hned na další stránce.

V tomto Zooreportu se nebudeme zabývat jen otázkou virové pandemie

a jejími následky, ale podíváme se na problematiku nebezpečí ze širšího úhlu pohledu, samozřejmě v souvislosti se zoo. Také si řekneme, co číhá na nezodpovědné návštěvníky, jak mohou ohrozit nejenom sebe, ale i naše zvířata. V naší krásné krajině nejsou rizika zase až tak vysoká, ale dovedete si představit, jaké nebezpečí na vás může číhat, když spíte uprostřed amazonského pralesa? Zeptáme se na to Radany Dungelové, zaměstnankyně Zoo Brno a zkušené cestovatelky a fotografky.

Přeji Vám pevné zdraví a v roce 2021 co nejvíce důvodů k úsměvu. Příjemné čtení.

Michal Vaňáč

Vstupenky, permanentky, dárkové poukazy i adopce prodáváme on-line

Od listopadu je možné na e-shopu BrnoID.cz koupit adopce, dárkové poukazy, permanentky a vstupenky do Zoo Brno. Všechny tyto služby tak mohou zájemci pořídit on-line bez nutnosti návštěvy pokladen na Mniší hoře.

„Hledali jsme možnost, jak návštěvníkům zoo co nejvíce zjednodušit možnost nákupu vstupenek, permanentek a dárkových poukazů, o které je vždy před Vánocemi velký zájem. Rozšíření našeho modulu na BrnoID.cz bylo logickým krokem a jsme rádi, že se vše stihlo uskutečnit tak rychle. Už proto, že zoo byla zavřená a je to jedna z forem, jak nám mohou lidé pomoci, budou-li mít zájem,“ řekl ředitel Zoo Brno Martin Hovorka.

Na webu jsou k dispozici a rychlému zakoupení všechny druhy jednorázových vstupenek (základní, rodinná, zlevněná, ZTP, pro psy). Po zaplacení obdrží nakupující do e-mailu vstupenku či vstupenky v podobě QR kódu, kterým se prokážou u vstupu.

Pořídit lze také nejen roční nepřenosné permanentky, ale i levnější varianty na pět či deset vstupů. Ty jsou přenosné ve formě čárového kódu, zatímco neomezená roční permanentka je vázána na konkrétního návštěvníka, který si ji zakoupil a má ověřený účet na BrnoID.cz. Nelze je využít pro jinou osobu a je vázána na nosič (bezkontaktní bankovní kartu atd.). Všechny permanentky mají platnost jeden rok od data zakoupení.

Stejně dlouho lze využít dárkové poukazy. „Těch máme v nabídce celou řadu. Od poukazu na jeden vstup až po ten roční s neomezeným počtem vstupů. Všechny je možné vybrat podle toho, zda se jedná o studenta, dospě-

◀ Pod svá křídla můžete vzít také lva. Jedná se o nejdražší adopci v Zoo Brno.

Foto: Matyáš Slavík

Vánoční akce

MHD

Odpady

Turistická karta

Knihovna

Zoo

Sport

Anketa MČ Vinohrady

Dárkové poukazy

Rezidentní parkování

Městské hřbitovy

Dáme na vás

Připrav Brno

Zařídte si Brno iE

**a pořďte si zážitky
v Zoo Brno**

Adopce je nyní možné vyřídit na e-shopu brnoid.cz. Reprofoto: brnoid.cz

lého, seniora nebo celou rodinu. Zároveň je to způsob, jak udělat někomu radost praktickým dárkem na Vánoce, který nám navíc pomůže. Podobně jsme na BrnoID.cz přesunuli možnost stát se adoptivním rodičem našich zvířat. Moc děkuji všem, kteří nás tímto způsobem letos už podpořili. Opravdu si toho vážíme," uvedl Hovorka.

Ostatně odezva na adopce byla po opětovném uzavření zoo obrovská. Od 9. října jsme následující měsíc registrovali trikrát více adoptivních rodičů než ve stejném období loni. Darovaná částka vzrostla z 81 tisíc na 281 tisíc korun. Své příznivce si navíc našla zvířata, na která dlouho nikdo nepřispíval – jednalo se o holuby dvoubarvé, draceny guyanské a takiny indické.

Je potřeba ještě uvést, že web BrnoID.cz není určený jen pro obyvatele Brna, ale prakticky pro všechny. Pokud někdo nepochází z jihomoravské metropole a nemá na BrnoID.cz svůj profil, stačí zadat jen e-mail a heslo a může pohodlně nakupovat.

Projekt BrnoID.cz zjednodušuje přístup k městským službám. Jeho prostřednictvím se platí odpady, kupují jízdenky na MHD, prodlužuje platnost registrací do Knihovny Jiřího Mahena, pořizuje turistická karta nebo řeší rezidentní parkování. Hlasuje se tam také o projektech zapojených do participativního rozpočtu.

Zoo Brno a stanice zájmových činností, příspěvková organizace tímto stvrzuje, že

Petra Vlková

je od 1. 1. 2020 adoptivním rodičem

vlka arktického

MVDr. Martin Hovorka, Ph.D.
ředitel Zoo Brno

Foto: Matyáš Slavík, Richard Horák

A když už jsme u on-line aktivit, nemůžeme nezmínit obývací komentovaná krmení a přímé přenosy z ex-

pozic. Vše najdete uložené na našich profilech na facebooku, instagramu a youtube.

Pandí mládě dostalo jméno Siddhi

Příznivci brněnské zoo vybrali jméno pro pandu, která přišla na svět v květnu tohoto roku. Při Mezinárodním dni pand červených a křtu jsme tak mohli oznámit, že se malý samec jmenuje Siddhi.

V květnu narozený sameček dostal jméno Siddhi. Foto: Matyáš Slavík

„Jsem rád, že se brněnská zoologická zahrada věnuje chovu pandy červené, a to už sedmým rokem. Konečně se podařilo přivést na svět i nové mládě. Pandy červené jsou nejvíce ohroženy ztrátou životního prostředí a lovem pro jejich krásnou kožešinu. Věřím, že narození nového mláděte samičí Oshin je jen prvním krokem a další potomci na sebe nenechají dlouho čekat,“ uvedl při příležitosti křtu první náměstek brněnské primátorky Petr Hladík.

Hlasování probíhalo na facebookovém a instagramovém profilu Zoo Brno. Lidé měli na výběr ze tří možností – Joshua, Siddhi (dosažení dokonalosti) a Bhoomi (Země). S velkou převahou nakonec zvítězilo jméno Siddhi, které zvolilo 42 % zapojených. Bhoomi obdrželo o 10 % hlasů méně.

Výsledky jsme všem zájemcům ukázali na křtu, který se konal v rámci Mezinárodního dne pand červených. Ten slavíme pravidelně třetí víkend v září. Celou akci pořádá po celém světě organizace Red Panda Network. Návštěvníci brněnské zoo měli možnost projít si speciální stezku, jež upozorňovala na nebezpečí hrozící pandám červených v jejich domovině (Indie, Čína, Bhútán, Myanmar a Nepál).

Adoptivním rodičem a sponzorem pandy červené je společnost SPP.

Siddhi se narodil ve středu 27. května v porodní boudě v pravé části expozice, později si ho matka Oshin přenesla do výše položené skrýše. Před všemi ho ukrývala asi tři měsíce, chovatelé ho za tuto dobu jen několikrát na krátkou chvíli zkontrolovali. Oshin je sice prvorodička, ale při výchově a péči o svého potomka si vedla na výbornou. Jak se říká, budoucnost patří aluminii. My pevně věříme, že budoucnost v Zoo Brno patří pandám červeným (a nejen jim).

Pandy červené (*Ailurus fulgens*) v Zoo Brno:

Oshin

*21. 6. 2013, v Zoo Brno je od 2. 9. 2019

Huan

*16. 6. 2013, v Zoo Brno je od 31. 5. 2014

Siddhi

*27. 5. 2020

Pandora

*26. 8. 2012, v Zoo Brno byla od 24. 10. 2013, uhynula 25. 4. 2018

Jména vybrali příznivci brněnské zoo.
Foto: Matyáš Slavík

Matka Oshin se o Siddhiho vzorně stará.
Foto: Michal Vaňáč

Od léta začal Siddhi prozkoumávat celou expozici. Na snímku i se samcem Huanem.
Foto: Eduard Stuchlík

Nebezpečná zvířata

Pokud se na problematiku nebezpečnosti zvířat podíváme ze širšího hlediska, uvědomíme si, že do jisté míry je nebezpečné každé zvíře – od nejmenší myšky po obrovského medvěda. Pokud ale budeme brát v potaz pouze zvířata, která nás mohou vážně ohrozit na životě, bez bizarních příhod typu mého kamaráda zabila veverka, kousla ho do prstu a on dostal otravu krve, jsou těmi nejnebezpečnějšími samozřejmě šelmy a jedovatá zvířata. Na životě naše chovatele a ošetřovatele ale mohou ohrozit i velcí kopytníci, zejména v obdobích říje, případně v dobách, kdy samice odchovávají mláďata.

Pekari bělobradý

Agresivním tvorem, který na to na první pohled nevypadá, je pekari bělobradý (*Tayassu pecari*). Tato zvířata se ve své domovině v Jižní Americe pohybují ve skupinách dosahujících mnohdy až stovek jedinců. Velmi aktivně si hájí své

teritorium a dokážou se ubránit i jaguárovi. Mají k tomu také dostatečnou výbavu – velmi ostré zuby, které společně s jejich nebojácnou povahou děsí jihoamerické indiány tak, že daly vzniknout legendě o lidožravém netvoru Aoao (napůl člověk a napůl pekari). Tato le-

gendární bytost údajně ovládá prales a žere lovce, kteří loví více zvěře, než potřebují. A nepohrdne ani opovážlivci, jež jinak porušují řád pralesa. Z výše zmíněných důvodů naši chovatelé k pekariům do výběhu vcházejí pouze pokud jsou zvířata zavřená ve vnitřní ubikaci. Kontakt s nimi se rozhodně nedoporučuje a zdravotní manipulace složitější povahy se provádí na zvířatech v narkóze.

Nezřídka se v naší zoo setkáváme s pohledem, že se návštěvníci snaží „roztomilá prasátka“, která sídlí hned u hlavní cesty, pohladit nebo nakrmit. U pekariů je vzhledem k jejich všežravosti menší riziko, že jim návštěvníci ublíží nevhodnou stravou, ale riziko úrazu návštěvníka, který se snaží zvíře si pohladit, je obrovské. Je pochopitelné, že většina lidí nezná jejich bojovnou povahu a považuje je za obyčejná prasata. Věříme ale, že po přečtení těchto řádků si hlazení zvířat v zoo jistě rozmyslí.

Korovec mexický

Dalším tvorem, který se tváří velmi nevinně, ale mohl by nás ohrozit, je korovec

Pekari mají velmi ostré zuby. Foto: Matyáš Slavík

Jed korovce má neurotoxické účinky a ovlivňuje nervovou soustavu. Foto: Michal Vaňáč

padech ohrožení. Kvůli své klidné povaze není pro naše chovatele problematické se o ně postarat. Musí se však mít neustále na pozoru a do jejich expozice mají přístup pouze ti zkušenější. Protože jsou v teráriu za sklem, nehrozí kontakt s nepoučeným návštěvníkem.

Varan komodský

Než se podíváme na nebezpečí hrozící od očividných predátorů, přiblížíme si ještě jednoho zástupce z podřádu ještěřů. Jde o varana komodského (*Varanus komodoensis*), největšího zástupce suchozemských ještěřů. Největší predátor Komodských ostrovů, který dokáže zabít i vzrostlého buvola, je právem nazýván komodským drakem. Dlouhá léta se i ve vědeckých kruzích myslelo, že varan svou kořist zabíjí koktejlem smrtících bakterií, které pocházejí ze zbytků hnilobného masa mezi zuby. Ovšem nedávné výzkumy tuto teorii vyvracejí. Rozbor

mexický (*Heloderma horridum*). Tento plaz je jedním z mála jedovatých ještěřů chovaných na Mniší hoře. Jeho jed je složením podobný jedu kober, má neurotoxické účinky a ovlivňuje nervovou soustavu. Korovec má jedové žlázy uložené v horních čelistech, ze kterých rýhovanými zuby stéká jed do ran. Korovec tedy svůj jed na rozdíl od hadů nevstříkuje, ale nechává ho volně téct do otevřených ran. Musí být tedy do své oběti zakousnut a „přežvykovat“, aby se do těla dostalo co nejvíce jedu. Naštěstí pro člověka je tento způsob poměrně neefektivní, přesto má korovec dostatek jedu na to, aby usmrtil i pět dospělých osob. Nicméně jeho kousnutí bývá smrtelné poměrně vzácně. Zdravý dospělý člověk by měl kousnutí přežít bez závažnějších následků. Korovci také nejsou příliš útoční a svou nejhorší zbraň používají jen ve výjimečných pří-

Predátor z Komodských ostrovů je právem nazýván komodským drakem.

Foto: Michal Vaňáč

slin prokázal přítomnost až šedesáti patogenních bakterií, ale ne v koncentraci větší, než mají ostatní masožravci. Také byla zdokumentována důkladná hygiena, kterou varani provádějí po každém krmení. Dlouho si olizují tlamu a otírají si hlavu o listy a trávu. Dalším důkazem, že účinný útok komodského draka není jen výsledkem bakteriální činnosti, byla magnetická rezonance dokazující přítomnost dvou jedových žláz v dolní če-

listi. Singapurské zoo se podařilo potvrdit, že v těchto žlázách jsou přítomné látky s antikoagulačními účinky. Jejich působení podložili případem tamního chovatele pokousaného varanem. Inkriminovaná rána krvácela okolo čtyř hodin, a to bez výraznějších známek srážení. Můžeme tedy jednoznačně říct, že varan komodský je opravdu nebezpečný tvor, srovnatelný s bájným drakem, po kterém dostal své jméno.

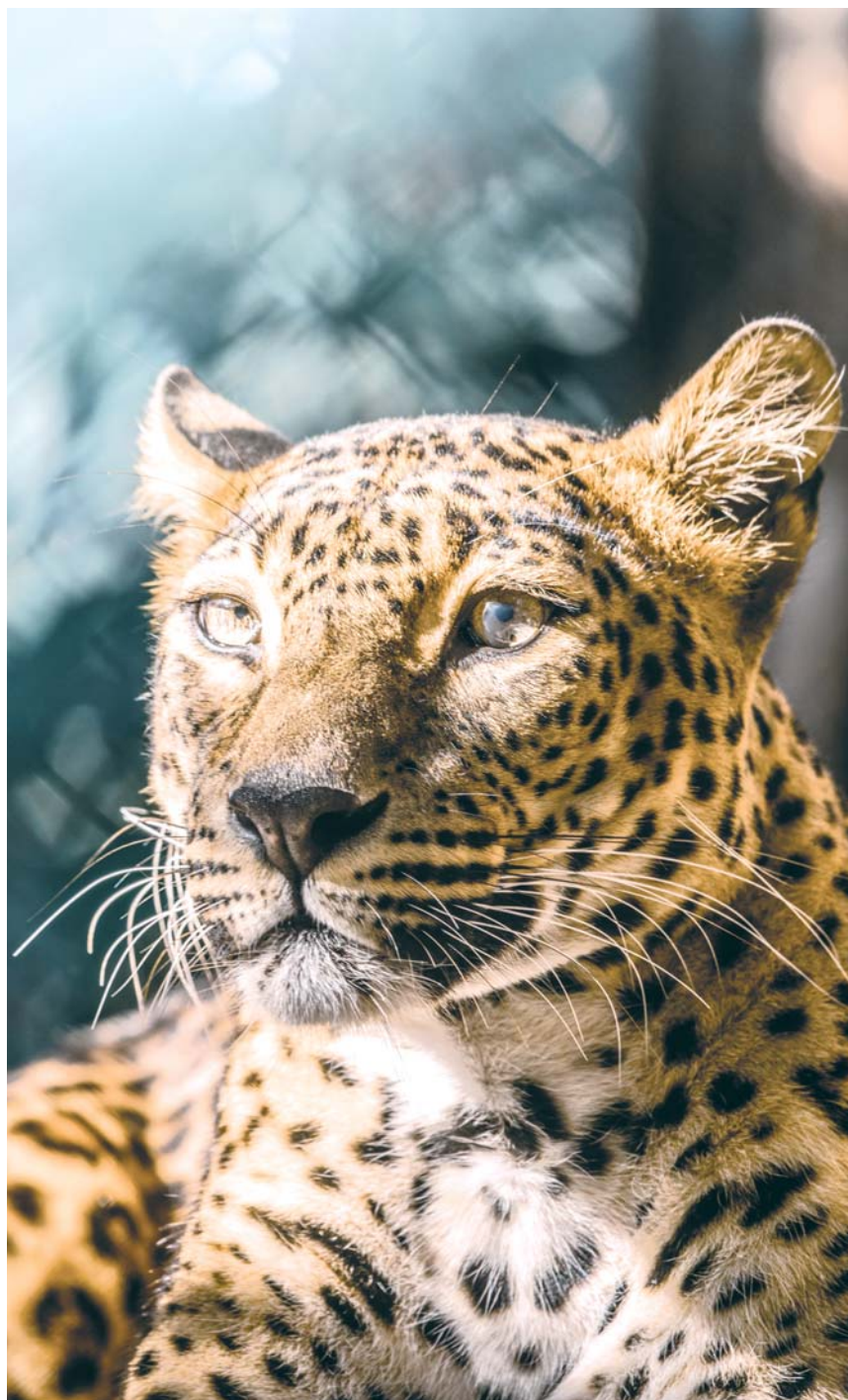
S varanem se v Zoo Brno kvůli jeho síle a poměrně agresivní povaze manipuluje jen v těch nejnutnějších případech. Je praktikována metoda bezkontaktního chovu. Varan je naučený, aby při otevření posuvných dveří vlezl do boxu, který se následně uzavře a chovatel má tak možnost uklidit mu výběh a dát mu krmení. Návštěvníkům z jeho strany nebezpečí nehrozí, protože je umístěn v teráriu za sklem.

Šelmy

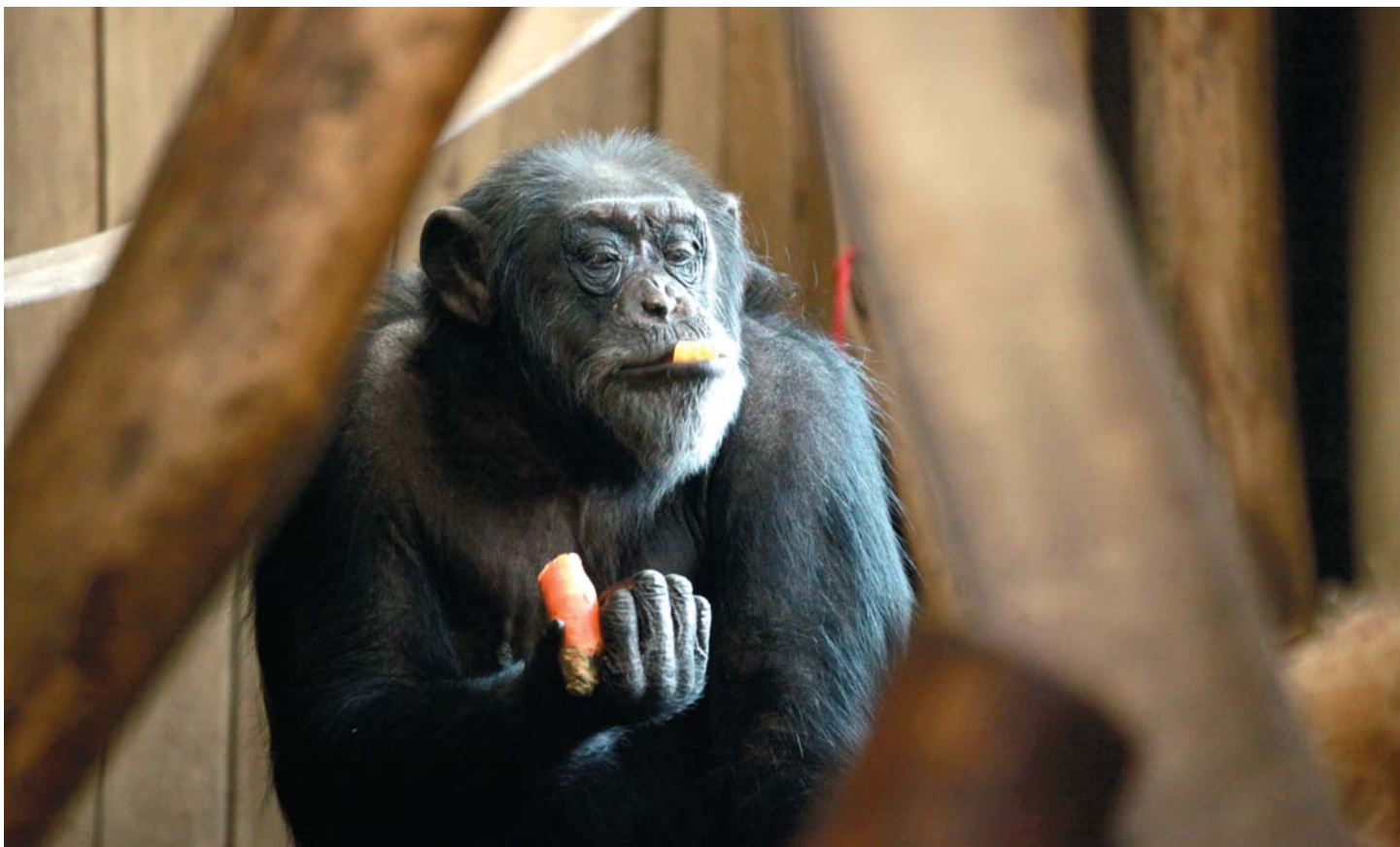
Kromě jedovatých a agresivních zvířat patří k nejnebezpečnějším obyvatelům zoologických zahrad bez pochyby šelmy. V brněnské zoo se z větších šelem můžeme setkat se lvy konžskými (*Panthera leo bleyenberghi*), tygry sumaterskými (*Panthera tigris sumatrae*), medvědy kamčatskými i ledními (*Ursus arctos beringianus* a *Ursus maritimus*), levharty cejlonskými (*Panthera pardus kotiya*) anebo vlky arktickými (*Canis lupus arctos*) a rosomáky (*Gulo gulo*).

Přestože se ve světě najdou dobrodruzi, kteří chovají velké šelmy doma a mazlí se s nimi i v době jejich dospělosti, ve většině zoologických zahrad se praktikuje bezkontaktní chov nebo chov v chráněném kontaktu (přes mříže). Většina veterinárních zákroků se pak provádí, pokud je zvíře v narkóze. Čištění expozic šelem se odehrává vždy jen při bezpečném uzavření zvířat do jiné části chovatelského zařízení. Stejně tak probíhá krmení – potravina pro šelmy se umístí do prostoru, když je zvíře zavřené jinde.

Šelmy jsou sice v zoologických zahradách zvyklé na přítomnost lidí ve svém okolí, nejsou však vychovávány ani trénovány k tomu, aby byly v přímém nebo také plném kontaktu s člověkem. V některých chovatelských zařízeních se se šelmami trénuje pozitivním posilováním, aby byly lépe manipulovatelné, zvládaly na povel příchody a odchody

V brněnské zoo se z větších šelem můžeme setkat například s levharty cejlonskými (*Panthera pardus kotiya*). Foto: Matyáš Slavík

Ačkoli se to možná na první pohled nezdá, šimpanzi patří mezi nejnebezpečnější zvířata chovaná v zoologických zahradách. Foto: Eduard Stuchlík

z přepravních beden nebo úkony nezbytné k veterinárním účelům. Pokud například tygr umí vystrčit z klece tlapu, do které mu veterinář vpíchne uspávací látku, sníží se tak stres zvířete spojený s jejím podáváním. Brněnský lev Lolek například umí na povel vejít do přepravní bedny. Jiný typ manipulace a tréninku však není žádoucí.

Šimpanzi

Svou podobností s lidmi a vysokou inteligencí, která v minulosti vedla k jejich hojnému využívání pro zábavní průmysl, mohou být šimpanzi (*Pan troglodytes*) považováni za vtipná a příjemná zvířátka, se kterými by si člověk rád pohrál. Jedná se ale o naprosto mylnou představu – možná právě kvůli své inteligenci patří mezi nejnebezpečnější zvířata chovaná v zoologických zahradách. Šimpanzi v tlupách v přírodě často vykazují známky agresivního chování, které mohou stejně snadno projevit i v lidské péči. Kromě výrazných zubů mají k dispozici také chápavé končetiny, v nichž

mají obrovskou sílu. Snadno se tak může stát, že chytí chovatele (nebo neukázněného návštěvníka), který se náhodou příliš přiblíží k mřížím, a zlámou mu končetinu. Dokáží také používat nástroje, mohou házet různými předměty, jako jsou větve, kameny, v lepším případě exkrementy.

Stejně jako lidé, tak i šimpanzi mají různé povahy, nálady, problémy, které je nutí reagovat o trochu jinak než ostatní zvířata. U všech zvířat platí pravidlo, že i když si myslíme, že zvíře známe, nikdy nemůžeme vědět, jak zareaguje. U šimpanzů toto pravidlo platí dvojnásob.

Jak bylo řečeno, šimpanzi jsou vysoce inteligentní, proto se s nimi dá za určitých podmínek velmi dobře pracovat a naučit je určitá rutinní chování, která omezí možnosti rizika pro chovatele na minimum.

Šimpanzi mají různé povahy, nálady, problémy.
Foto: Michal Vaňáč

Největším nebezpečím je neznalost, říká zkušená cestovatelka

Radana Dungelová, fotografka, cestovatelka, ale hlavně zaměstnankyně Zoo Brno, se již řadu let pravidelně vydává na cesty do amazonského pralesa, kam se noha běžného člověka dostane jen málokdy. Proto jsme ji požádali, aby nám pověděla o svých zážitcích a setkáních s nebezpečím.

Cestuješ už velmi dlouho, navštívila jsi celou řadu zemí, máš má za sebou spoučet příhod. Co je podle tebe největší nebezpečí pro zkušeného cestovatele?

Asi bych začala tím, že se nepovažuji za cestovatelku, ten termín nemám moc ráda a zavání mi něčím nabubřelým. Já jezdím spíš na výlety, čundry do přírody, jen někdy do dost vzdálené. Já jsem propadla tropické Jižní Americe. Když máte s podobnými cestami už dost zkušeností, nebezpečné vlastně nejsou vůbec, protože za nebezpečné pokládám to, o čem nevím, že se může přihodit. Takže znalost místa, lidí, kultury, ale i přírodních poměrů a zvířat v místě, do kterého jedu, hodně nepřijemných překvapení eliminuje. To pochopitelně neznamená, že se jedná o pohodlné a snadné „dovolené“.

Jaké je tedy největší nebezpečí pro nezkoušeného „cestovatele“?

Analogicky s tím, co už jsem řekla, je největším nebezpečím neznalost. Mnohokrát jsem se setkala s někým, kdo se mě začal třeba v letadle do Venezuely ptát, co bych mu tak doporučila v té zemi k vidění, že si koupil levnou letenku, Severní Ameriku projel, byl i v Thajsku a teď chce stejně nadivoko „dát“ i Jižní Ameriku. Umí anglicky, od pohledu je pro místní „gringo“ – tedy cizinec, a tudíž v podstatě lovná zvěř. Jakýmkoli varováním před například hrozbou oloupení už na letišti nebo cestou z něj takoví lidé opovrhují a pak, pokud se štěstím nezažijí nic horšího, z té země uvidí jen to, kam se bez znalosti místních poměrů a řeči dostanou, takže skoro nic. S manželem nám trvalo mnoho let, než jsme si vy-

pěstovali s místními lidmi takové vztahy, které nám umožňují doputovat třeba až do hlubokých pralesů v povodí Orinoka nebo pověstných savan a bažin venezuelských Llanos. Bez našich indiánských průvodců a dnes i dobrých přátel bychom se ale ani dnes na těch cestách neobešli. Oni jsou našima očima a ušima, umí „číst“ prales, vědí, na co si dát pozor, ale i co se nám může třeba hodit při táboření. Svoje setkávání s divokými zvířaty v jejich přirozeném prostředí zachycují na fotografiích. Nezapomenu, jak mě na jedné z mých prvních cest na lodi po malém přítoku Orinoka zaujal zvláštní „květ“ ve větvích na břehu. Vlastně vypadal jako tlapa bílého huňatého psa, jen pohladit. Vrhla jsem se k tomu s foťákem a vzápětí mě náš jindy zcela klidný indiánský průvodce srazil pádlem zpět do lodi a vrhnul se k „tlapičce“ s mačetou. Ukázalo se, že jde o mimořádně nebezpečnou housenku rodu *Megalopyge* a že hebké chloupky jsou napuštěné silným jedem. Při jiné příležitosti už jsem tolik štěstí neměla a po nenápadném kontaktu s podobnou housenkou ukrytou ve větvích jsem strávila 10 dnů v horečkách a s bolestivými boláky na opuchlém rameni. Na každé z cest přibude nějaké ponaučení, díky kterému je ta další zase trochu bezpečnější.

To jsou dost konkrétní příklady. Máš nějaké další nebezpečné situace, do kterých ses dostala a stály by za zmínku?

◀ *Uakari neblinský. První fotografie tohoto primáta z divoké přírody vůbec.*

Foto: archiv Radany Dungalové

► *Při pátrání po opicích uakari v pralesích na jihu Venezuely. Foto: archiv Radany Dungalové*

Jednoznačně nejnebezpečnější situace, kdy šlo, bez přehánění, o život, byly vždy spojené s lidmi. Na Orinoku, které je na některých místech hraniční řekou mezi Venezuelou a Kolumbií, se pohybuje pestrá směsice lidí s nejrůznějšími úmysly od členů partyzánských jednotek kolumbijského FARC, přes skupiny ilegálních zlatokopů a všelijakých dalších banditů, až po příslušníky oficiálních ozbrojených sil, kteří s těmito skupinami různým způsobem spolupracují. Tohoto typu lidí se na cestách bojím nejvíc. Když po naší neohrabané lodi jednoho krásného slunečného odpoledne na Orinoku pálili z automatických zbraní muži z rychle se přibližujícího motorového člunu, zachránila nás duchapřítomnost a vyřídilka našeho indiánského kapitána. Dodnes ovšem nevíme, kdo byli střelci, kteří nakonec složili zbraně s veselým „Omyl, spletli jsme si vás...“.

Zvířata obecně nebezpečná nejsou, nebezpečné může být naše chování v jejich prostředí. Paradoxně v praxi jsou nejnebezpečnějšími tvory asi na rozdíl od toho, co si obecně lidé představují, třeba mravenci. Nebojím se útoku jaguára (který je mimochodem skoro vždy diskretním a nenápadným sousedem našich tábořišť), bojím se mravence druhu *Paraponera clavata*, v Amazonii přezdívaného „čtyřladvácítka“, anglicky „bullet ant“. To proto, že žihadlo je bolestí srovnatelné se střelným poraněním, a hlavně bolest v nesnesitelných vlnách roste a téměř paralyzuje po 24 hodin. Od jednoho v opravdu děsivé bolesti prožitého dne v Amazonii si na tyto mravence dávám zvláštní pozor a s obdivem vzhlížím k indiánům, u kterých musí mladí muži v rámci rituálu dospělosti vložit ruce do rukavic vypletených mnoha rozdrážděnými exempláři, aniž by dali bolest výrazně najevo.

To mě přivádí na myšlenku, jestli je rozdíl v tom, jak se chrání v pralese návštěvníci a místní.

Kvůli ochraně před mravenci, ale i jiným hmyzem a jedovatými hady, si pokaždé přepečlivě čistíme tábor hlavně pod zavěšenými hamakami, ve kterých spíme. Indiánské vesnice v těchto oblastech jsou vyčištěné a důkladnému zametání všech prostranství se věnuje mnoho energie a času. My se v lese pohybujeme vždy v dlouhých kalhotách zastrčených do vysokých plátěných vojenských bot a košilích s dlouhým rukávem a pečlivě zapnutých až po krk. Klobouk je nezbytnost, v některých místech a ročních obdobích i síťka přes obličej. A je dost užitečné se dívat, kam šlapete, nebo za co se chytíte. Indiáni, kteří i přes kontakty s naší takzvanou civilizací mají oblečení poskrovnu, a hlavně se v lese pohybují bosí, čelí všem těmto nebezpečím prakticky bez ochrany. Navzdory obezřetnosti je úmrtí na následky uštknutí jedovatým hadem v jejich komunitách stále častým jevem. Obecně je ale pro indiány i pro zvířata obývající

pralesy největším nebezpečím bezbřehé plundrování, ze kterého bohatně pár lidí napojených na ilegální těžbu zlata nebo velkochovy dobytka, zatímco řeky jsou otrávené rtutí a zdravé pralesy nenávratně mizí.

V roce 2020 při kroužkování mladé harpyje pralesní v rámci programu na jejich záchranu. Foto: archiv Radany Dungalové

Nebezpečí pro zvířata

Na nebezpečí v zoologické zahradě se musíme podívat i z druhé strany. Nejsou to jenom zvířata, která jsou nebezpečná. Daleko větší nebezpečí hrozí zvířatům od návštěvníků. Kousne-li zvíře návštěvníka, který mu strká prsty do výběhu přímo pod nos, jedná se z hlediska zvířete o zcela přirozenou reakci.

U soba arktického se může i hrst podané čerstvé trávy proměnit v příčinu závažného zažívacího problému, který se velmi špatně léčí a může mít i fatální důsledky. Foto: Eduard Stuchlík

Stres je jedna z největších hrozeb pro zvíře v lidské péči. Následky dlouhodobého vystavení stresorům se u něj mohou projevovat změnami v chování, které mohou být až sebedestrukčního charakteru, nebo zdravotními obtížemi. Zvířata v zoologických zahradách jsou na lidi poměrně zvyklá, protože v nich ve většině případů žijí od svého narození. Běžný ruch spojený s pohybem návštěvníků po vytyčených trasách je tedy nijak neruší. Co jim ovšem může způsobovat potíže, jsou lidé, kteří klepou na skla, pokřikují na ně a v potměných pavilonech je fotí s bleskem. Takové rušení může být fatální například pro hnízdící ptáky, což je důvodem, proč se návštěvníci Zoo Brno mohli setkat s tím, že v pavilonu Exotarium jsou v hnízdní sezóně některé expozice zakryté, aby v nich chovaná zvířata měla co nejvíce klidu. Mnoho druhů zvířat v zoologických zahradách je ohroženo

vyhynutím, každý přírůstek je žádaný a každá ztráta nenahraditelná.

Do naší zoo je povoleno přijít se psem na vodítku. Zahrada se nachází v krajině lesoparkového typu, výběhy

se zvířaty jsou situovány tak, že chovaná zvířata se psem vůbec nemusí přijít do blízkého kontaktu, pokud mají ovšem psi zodpovědné majitele. Do několika málo míst a na několik cest je přístup se psem zakázán právě proto, aby se předcházelo nadměrnému stresu chovaných zvířat. Pes štěkající přes sklo na lva sice není pro kočkovitou šelmu žádnou „reálnou“ hrozbou, ale protože naši lvi psy neznají, nikdy s nimi nepřišli do blízkého kontaktu, hlučné štěkání a pohyb neznámého tvora na hranici jejich „teritoria“ pro ně může být značně stresující. I přes to, že se při pohledu na to, jak pes kapesní velikosti srdnatě útočí přes sklo na lva, který by ho jednou tlapou dokázal rozmáčk-nout, nejspíš všichni pousmějeme, podobně nezodpovědné chování neprospívá ani mazlíčkům návštěvníků, ani našim lvům.

Jednoznačně nejzávažnějším problémem, který ohrožuje naše obyvatele, je krmení nevhodnou potravou nabízenou návštěvníky. Naše zvířata dostávají vyváženou dávku krmiva, kterou jim stanovil specialista na výživu zvířat společně s kurátorem daného druhu. Strava každého zvířete je přizpůsobena jeho věku, zdravotní kondici i skupinové skladbě jednotlivých expozic. Kopytníci mají neustálý přísun sena, v teplých měsících také zelenou pastvu. Šelmy dostávají maso podle nároků, které mají v přírodě – tygři jsou tak krmeni vícekrát v týdnu, kdežto lvi jen jednou, protože jejich zažívání je uzpůsobeno k tomu, aby naráz pozřeli obrovské

Pávi chodí po Zoo Brno volně. Foto: Michal Vaňáč

množství potravy, kterou pak pomalu tráví. Tygři takto uzpůsobený trávicí trakt nemají proto se krmí odlišně.

Existují zvířata, která doplácují na stereotypy, které jsme si vytvořili o jejich chování. Při pohledu na šimpanze každého automaticky napadne, že by si měl dopřávat banán. Ovšem málokdo už si domyslí, že v jejich domovině se banány původně vůbec nevyskytovaly, nebo že ovoce, ke kterému se šimpanzi ve volné přírodě dostanou, se složením podobá spíše naší zelenině. V případě, že bychom šimpanze krmili nejvíce banány, jak naznačuje ona stereotypní myšlenka, způsobili bychom jim závažné problémy, od obezity přes zkažené zuby až po možný úhyn. Pravidlo „žádné banány pro opičky“ platí pro téměř všechny druhy primátů a poloopic. Proto, i kdybyste měli možnost a opička se na vás dívala sebe hladověji a prosila sebevíc, nedávejte jí banán, a vlastně ani žádnou jinou potravu.

Na problém s krmením zvířat od návštěvníků narážíme i u tak obyčejných zvířat jako jsou pávi, kteří chodí po brněnské zoo volně. I oni jsou krmeni stravou, která je pro ně přirozená a pokud si od neopatrných návštěvníků nabídnou například arašídovou křupku z nehlídaného sáčku, může se stát, že se nezvyklou potravinu pokusí spolknout celou a hrozí jim udušení.

U soba arktického, který má zažívání uzpůsobené na trávení na živiny velmi chudé stravy, například lišejníků, se může i hrst podané čerstvé trávy proměnit v příčinu závažného zažívacího problému, který se velmi špatně léčí a může mít i fatální důsledky.

Vlci arktičtí si pod návštěvnickou vyhlídkou vyložené říkají o to, aby dostali něco dobrého. Ovšem i oni jsou krmeni čerstvým masem a rozhodně neuděláte dobrý skutek, pokud jim do výběhu hodíte svoji svačinu.

Asi nejvíce ke krmení lákají naše „roztomilá prasátka“ u hlavní cesty. Díky všezhravému způsobu života pekari je sice pravděpodobné, že jim nezpůsobíte tak zásadní zdravotní obtíže, zato při krmení těchto zvířat riskujete vážná zranění, jako ostatně i při krmení jakýchkoliv jiných zvířat chovaných v zoo. Proto při návštěvě zoologické zahrady myslíte na bezpečí své i na bezpečí zvířat.

Štěkáání a pohyb neznámého tvora na hranici „teritoria“ může být pro lvy značně stresující.

Foto: Matyáš Slavík

Platí zásada, že v brněnské zoo se zvířata nekrmí. Ani vlci arktičtí. Foto: Matyáš Slavík

Na zvířata v české přírodě číhá řada pastí

Bývá to tak každý rok a ani ten letošní nebyl výjimkou. S letními měsíci se pravidelně zvyšuje příjem zvířat v naší záchranné stanici. Často jde o ptáčka vypadlá z hnízda či osiřelá, zraněná a nemocná mláďata. Dostávají se k nám také zvířata sražená automobily nebo jedinci zachycení v nástrahách lidské činnosti. Jedná se zejména o nebezpečné pasti pro srnčí zvěř, jako jsou popadané sítě fotbalových branek, kam se mohou zamotat. Hrozbou jsou také brány opuštěných podniků, kde není dostatečná rozteč prutů, aby se srnci mohli protáhnout, a tak v nich uvážnou. Nejsou schopni se bez lidské pomoci vyprostit a ve stresu z chycení se můžou utlouct až k smrti. Vyprošťování takto zachycených zvířat, nejen srnčí, ale i jiných druhů, může být pro člověka nebezpečné, protože takto zachycení jedinci jsou ve stresu ze samotného faktoru, že jsou omezeni v pohybu, a navíc je stresuje i lidská přítomnost a manipulace. Mohou se tak velmi aktivně bránit.

Srnčí zvěř ve stresu může svým kopnutím nebo trknutím způsobit vážné zranění. Sítě jsou často překážkou rovněž pro další volně žijící živočichy. Například výr velký, který se do sítě zamotal, se opět bez lidské pomoci sám nevyprostí. Samo osvobozování je velmi nebezpečné. Jelikož pták je ve stresu a brání se, může svými pařáty způsobit hluboké rány, které se špatně léčí. Tento fakt platí pro dravce a sovy všeobecně.

Sítě a ploty jsou pastí i pro noční zvířata jako jsou ježci, kuny, lišky, zajáci a další. Nebezpečné jsou i elektrické ohradníky na pastvinách, parohatá zvěř do nich trká v domnění, že jde vetřelce nebo soka a může se do ohradníku zaplést a způsobit si zranění. Vyprošťování daňků omotaných elektrickým ohradníkem je také velmi nebezpečné a rozhodně by se lidé neměli do takovýchto akcí pouštět sami na vlastní pěst. Je lepší zavolat o pomoc do nejbližší záchranné stanice.

Nebezpečné nástrahy číhají také na zajíce.
Foto: Simona Blahoňovská

Sítě a ploty jsou pastí i pro kuny.
Foto: Michal Vaňáč

Sítě jsou často překážkou rovněž pro další volně žijící živočichy, například sovy.

Foto: Simona Blahoňovská

Lidské nástrahy v podobě otevřených studní, nezabezpečených výkopů či nezakrytých bazénů jsou pro zvířata jasnou pastí, ve které, pokud je někdo nenajde, umírají hladu a vysílením. Lidé by si měli také dávat pozor na otevřená okna a invaze letních kolonií netopýrů. Netopýři se dokážou protáhnout dírkou o velikosti krabičky od zápalek a nastěhovat se do pokojů, sklepů, půd a štěrbin na domech, chatách atd. Spolehlivou prevencí jsou sítě do oken. Lidé pak mohou mít otevřená okna bez obav, že se jim tam noční letci nastěhují. Nedoporučujeme chytat netopýry holýma rukama. Pokud se do toho pustíte, vždy jen v pevných rukavicích, přes hadřík nebo papír – také se bojí jako vy, a proto mohou kousnout. Dobré je zavolat na nejbližší záchranou stanici a poradit se, jak postupovat dál. Děkujeme, že pomáháte, má to cenu!

Simona Blahoňovská

Netopýři se dokážou protáhnout dírkou o velikosti krabičky od zápalek a nastěhovat se do pokojů nebo sklepů. Foto: Simona Blahoňovská

Ohlédnutí za létem v SEV Hlídka

Na konci prázdnin se uskutečnila akce Hravý středověk na Hlídce. Foto: SEV Hlídka

Léto patří na SEV Hlídka již tradičně příměstským táborům. Letošním prázdninám předcházela nejistota a obavy, zda se kvůli pandemii covid-19 osm plně obsazených turnusů uskuteční. Nakonec vše dobře do-

padlo a děti se svých oblíbených táborů přece jen dočkaly. Letošní celotáborová hra se jmenovala Putování s Malým princem, a kromě seznamování se zvířaty se věnovala také poznávání vesmíru. Proto jsme

navštívili Zoo Brno a Zoo Zlín, ale i Hvězdárnu a planetárium Brno. Rovněž doprovodné hry byly zaměřeny tímto směrem: děti při nich objevovaly nové hvězdy a planety, poznávaly podmínky na planetách naší sluneční soustavy a naučily se pečovat o zvířata, protože Malý princ chce svoji novou planetu (tu původní mu zničily bababy) osídlit i zvířaty, která poznal na naší planetě Zemi. Děti se učily zodpovědnosti vůči zvířatům i rostlinám, vůči všemu živému. Připomínaly si, co řekla prince jeho přítelkyně liška: „Stáváš se navždy zodpovědným za to, cos k sobě připoutal.“ (Antoine de Saint-Exupéry: Malý princ)

Příměstské tábory nebyly však jediným děním na Hlídce v letních měsících. Stejně jako jindy bylo i v době prázdnin v provozu mateřské centrum a po nucené jarní přestávce bylo opět pravidelně navštěvováno dětmi i jejich maminkami či babičkami. Dne 22. srpna se uskutečnila velká akce v rámci festivalu Brno, město pod hradbami, nazvaná Hravý středověk na Hlídce. Děti si mohly užít ukázky řemesel, „středověké“ úkoly a aktivity s kostýmovanými pomocníky i drobné odměny a občerstvení. V samém závěru prázdnin se lektori SEV Hlídka zapojili do několika akcí, pořádaných jinými organizacemi v městě Brně.

NOVÝ TOBOGÁN

POFIČÍ I NAUČILKA

**JIŽ
TOTO
LÉTO!**

JEDINÝ V EVROPĚ

**242 METRŮ DLOUHÝ TOBOGÁN
PŘIPOMÍNÁ HORSKOU DRÁHU**

SVĚT VODNÍCH ZÁŽITKŮ

www.aqualand-moravia.cz

Staňte se součástí divoké přírody!

VIRTUÁLNÍ EXPEDICE ZOO BRNO

Jedinečný zážitek v centru Brna.

Radnická 6
(vedle Staré radnice)

Pondělí - Neděle
10:00 - 18:00

**ZOO
BRNO**

B | R | N | O

STATUTÁRNÍ MĚSTO BRNO
FINANČNĚ PODPORUJE ZOO BRNO A STANICI ZÁJMOVÝCH ČINNOSTÍ,
PŘÍSPĚVKOVOU ORGANIZACI

PF 2021

Příjemné prožití vánočních svátků
a úspěšný nový rok 2021
Vám přeji

ředitel Zoo Brno
MVDr. Martin Hovorka, Ph.D.
a zaměstnanci Zoo Brno

ZOO
BRNO

